

Μαθητική Συνεργασία

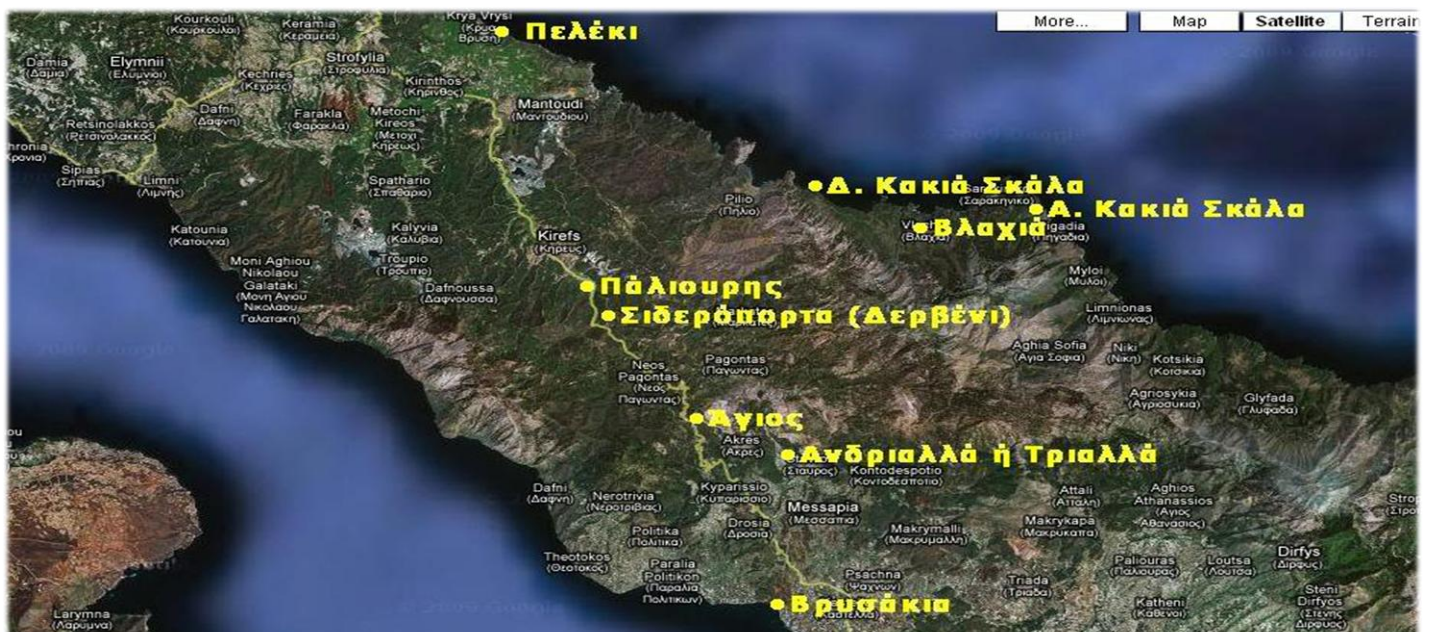
«Δεν ξεχνάμε! Ο ηρωικός αγώνας των Ευβοέων για την απελευθέρωση»

ΘΕΜΑΤΑ

- Το χρονικό της επανάστασης στην Εύβοια
- Αγγελής Γοβιός
- Η μάχη στα Βρυσάκια
- Τοπωνύμια
- Η συμβολή των κατοίκων των Κουρκουλών στην επανάσταση
- Πρωτεργάτες της επανάστασης στην Εύβοια
- Η στρατεύση των Ευβοέων – Μαντουδιανών
- Σφαγή των Μαντουδιανών στο Πλατανοδάσος
- Η τοπική ενδυμασία και ο σπλισμός των Ευβοέων αγωνιστών
- Γνώση και Ψυχαγωγία
- Η παράδοση της Χαλκίδας
- Τα τσιφλίκια στην Εύβοια

Το ενδιαφέρον των ξένων για την ελληνική επανάσταση

Το χρονικό της επανάστασης στην Εύβοια

Η έναρξη του αγώνα στην Εύβοια

Οι μπέηδες τρομοκρατούσαν και συλλάμβαναν τους Ευβοείς επί αιώνες, όμως, παρ' όλα αυτά, σήκωσαν το λάβαρο της επανάστασεως. Στα μέσα του Μαΐου του 1821, οι κάτοικοι της Λίμνης, γενέτειρας του Αγγελή Γοβιού, ήταν οι πρώτοι από το Γριπωνήσι που πήραν όπλα. Οι Λιμναίοι, σε συνεννόηση με τους Τρικούβερτες, αρμάτωσαν τέσσερα ιστιοφόρα και σε σύντομο χρονικό διάστημα οργάνωσαν στολίσκο. Το πρώτο επαναστατικό στρατόπεδο σχηματίστηκε από τον Τόμαρο στην οχυρή θέση Άγιος, έξι ώρες μακριά από τη Χαλκίδα. Οι Λιμνιώτες ανέλαβαν την τροφοδοσία του στρατοπέδου με την παροχή ψωμιού, κρέατος, κρασιού, μπαρουτιού και βολιών.

Η επιτυχημένη ενέδρα που έστησαν οι Έλληνες στο Κοντοδεσπότη

Πρώτα αποφασίστηκε να χτυπηθούν οι Τουρκαλβανοί του Αλή Πασά στο Ξηροχώρι (Ιστιαία). Την ίδια ώρα, Τομαράς και Βαλτινός ή Κλωτσοτύρης οχύρωσαν το Ντερβένι, στενό πέρασμα σε μια ορεινή θέση, έξι ώρες από τη Χαλκίδα. Εκείνες τις ημέρες έφτασε στο χωριό Άγιος ο Βαρλαάμ Σκυριανός, σταλμένος από τους Τούρκους της Χαλκίδας με σκοπό να αφοπλίσει τους επαναστατημένους. Όμως, στο χωριό Κοντοδεσπότη, μερικοί τσοπάνηδες κατάφεραν να σκοτώσουν όλους τους Τούρκους συνοδούς. Ο Βαρλαάμ κατευθύνθηκε προς τον Άγιο κι εκεί ενώθηκε με τους Κλέφτες του Τομαρά. Οι επαναστάτες της Εύβοιας, δίχως να έχουν πείρα στον πόλεμο, κάλεσαν για αρχηγό τους τον ξάδελφο του Οδυσσέα Ανδρούτσου, Βερούση Κούτσανα, με καταγωγή από τις Λιβανάτες.

Μάχη με γεωργικά εργαλεία.

Οι επαναστάτες ήταν απείθαρχοι και δεν είχαν σχηματίσει οργανωμένο στρατό. Οι μισοί εξ' αυτών δε διέθεταν ούτε όπλα ούτε φυσέκια. Αντ' αυτών, είχαν οπλιστεί με γεωργικά εργαλεία και ρόπαλα. Ο ναύαρχος Αλέξανδρος Κριεζής αρμάτωσε δύο τρεχαντήρια από το Τρικέρι για να μεταφέρουν τον Βερούση Μουτσανά στο Γριπωνήσι. Ωστόσο, σύντομα φάνηκε πως ο Βερούσης ήταν παντελώς ανίκανος να ηγηθεί των Ελλήνων της επαναστατημένης Εύβοιας. Οι Ευβοείς ηττήθηκαν από τους Τούρκους στις θέσεις Τροχός και Βρωμούσες. Το τουρκικό ιππικό, μόνο και μόνο με την εμφάνισή του, τους έτρεψε εις άτακτον φυγή. Μόνο όσοι έτρεξαν προς τη θάλασσα σώθηκαν από τους κανονιοβολισμούς των καραβιών, ενώ δεκάδες κεφάλια κόπηκαν από τα τουρκικά σπαθιά. Έπειτα από αυτές τις ήττες οι τουρκόφωνες άρχισαν να προδίδουν στον Ομέρ Μπέη της Καρύστου τους συμπατριώτες τους κι εκείνος τους έκαψε τα σπίτια. Βρισκόμενος σε αδιέξοδο, ο Κριεζής αποφάσισε να καλέσει στο νησί της Εύβοιας έναν εμπειροπόλεμο συμπατριώτη του, τον Αγγελή Γοβιό ή Γοβγίνα. Στη μάχη που ακολούθησε και έγινε στον Άγιο Βασίλειο οι Έλληνες νίκησαν. Ο Ομέρ Μπέης, έχοντας ενημερωθεί για τις εξελίξεις, κατευθύνθηκε προς τα Στύρα με 200 – 300 περίπου άνδρες. Οι Κυριακούλης και Βάσος Μαυρομιχάλης, απεσταλμένοι από τον Ηλία Μαυρομιχάλη, πήγαν στα Στύρα με σκοπό να εμποδίσουν την άφιξη των Τούρκων. Ωστόσο, οι Τούρκοι είχαν περάσει το Διακόφτι λοξοδρομώντας. Αυτή ήταν η μόνη θέση από την οποία θα μπορούσαν να εμποδίσουν τους

Έλληνες. Πριν την επιχείρηση, ο Νικόλας Κριεζώτης είχε προτείνει στον Ηλία Μαυρομιχάλη να την καταλάβουν, όμως εκείνος τον παρόρακουσε.

Η μάχη των Στύρων

Ο Ηλίας και ο Κυριακούλης Μαυρομιχάλης με τους άνδρες τους, αφού αποβιβάστηκαν στο Αλιβέρι, πήγαν στα Κριεζά. Εκεί συνάντησαν τον Κριεζώτη, με τον οποίον κατευθύνθηκαν στα Μεσοχώρια στις 11 Ιανουαρίου 1822 για να χτυπήσουν τους Τούρκους που κατείχαν τα Στύρα. Η παρουσία 600 Μανιατών θορύβησε τον Ομέρ Μπέη, ο οποίος σκέφτηκε να τους επιτεθεί στο Αλιβέρι, πριν κατευθυνθούν προς την Κάρυστο. Για παν ενδεχόμενο, ενίσχυσε με 150 άνδρες υπό τον Γιουσούφ Αγά τα Στύρα, απ' όπου θα περνούσαν υποχρεωτικά οι ελληνικές δυνάμεις. Ο Ηλίας Μαυρομιχάλης μαζί με τους οπλαρχηγούς Κριεζώτη, Κόττα, Βάσο Μαυροβουνιώτη και 1.000 άνδρες έφτασε στα περικόωρα των Στύρων. Το πρωί της επόμενης ημέρας ο Βάσος έλαβε την πρωτοβουλία να επιτεθεί εναντίον των Τούρκων που βγήκαν από τα Στύρα για να χτυπήσουν το ελληνικό στρατόπεδο. Σύντομα όμως αναγκάστηκε να υποχωρήσει και τότε έσπευσε να τον βοηθήσει ο Ηλίας Μαυρομιχάλης με όλον του τον στρατό.

Το γενναίο τέλος του Ηλία Μαυρομιχάλη.

Ο νεαρός Ηλίας Μαυρομιχάλης διέταξε να ανοίξουν τις πολεμίστρες στους τοίχους του μύλου και μαζί με τους άντρες του, πολέμησε γενναία. Η μάχη διήρκεσε δύο ώρες και όταν τελείωσαν τα πυρομαχικά των επαναστατών, άρχισαν να πετάνε πέτρες στους Τούρκους για να εξοντώσουν όσους περισσότερους γινόταν.

Υπάρχουν διάφορες εκδοχές για την κατάληξη του Ηλία Μαυρομιχάλη. Ο Γάλλος φιλέλληνας Raybaud γράφει τα εξής: "Οι νεαροί πολεμιστές, αφού εξάντλησαν τα φισέκια τους και προβλέποντας ότι θα έπεφταν στα χέρια των δημίων από την πείνα και τη δίψα, αποφάσισαν να αλληλοσκοτωθούν με τα όπλα που τόσες φορές είχαν βαφτεί από τα αίματα των απίστων. Έπεσαν ο ένας από τα χτυπήματα του άλλου αφήνοντας στους έμφοβους Τούρκους για εκδίκηση πτώματα κατακρεουργημένα και σφαδάζοντα".

Ο Ιωάννης Φιλήμων γράφει: "Ο Ομέρ Βεγής ορμά αθρόος κατά των εγκλείστων, όπως λάβει τούτους αναρπάστους και τούτο μη δυνηθείς πολιορκεί αυτούς πανταχόθεν διά πυκνού στίφους. Η στιγμή επέστη μετά δώρον αντίστασιν. Αι πυριτιδοβολαί εξηντλήθησαν. Ο Ηλίας σύρει το ξίφος ίνα μη συλληφθεί αιχμάλωτος. Εξορμά ίνα διασχίσει τους εχθρούς και πίπτει νεκρός. Το ίδιον έδωκαν ηρωικόν τέλος και οι ανυποχώρητοι απ' αυτού Λάκωνες ενός ή δύο διασωθέντων".

Το ίδιο γράφει και ο Σπυρίδων Τρικούπης, ενώ ο Νικόλαος Σπηλιάδης αναφέρει: "οι υπό τον Ηλίαν στρατιώται τραπέντες τον εγκατέλειπον, εκείνος όμως εκλείσθη εις παλαιόν τινα μύλον και περικυκλωθείς υπό τον εχθρόν, έπεσεν απομαχόμενος ομού με ολίγους ανδρείους μετ' αυτού".

Λίγο πριν ξεψυχήσει ο Ηλίας Μαυρομιχάλης, σύμφωνα με τον Δημήτρη Φωτιάδη, με όση δύναμη του είχε απομείνει λάβωσε έναν Τούρκο με το σπαθί του. Τον Τούρκο μάλιστα, τον χλεύαζαν οι υπόλοιποι: “ Σε βάρεσε ένας πεθαμένος!”

Όταν ο Ηλίας Μαυρομιχάλης άφησε την τελευταία του πνοή στα Στύρα της Εύβοιας στις 12 Ιανουαρίου του 1822. Χαρακτηριζόταν από “...φρόνησις και καρδία γενναία, πατριωτισμός και φιλοτιμία απεριόριστος”.

Αρθρογράφος: Αθανασία Πύθουλα, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου

Πηγές: <http://users.sch.gr/fstav/epanastasis/epanastasis7.html>

<https://ghettomagazine.gr/h-epanastasi-tou-1821-sthn-evia-agnwstes-istories-kai-gegonota/>

Αγγελής Γοβιός

Ο Αγγελής Γοβιός ήταν αναμφίβολα ένας από τους σημαντικότερους οπλαρχηγούς κατά την επανάσταση της χώρας μας το 1821 Ο Γοβιός ήταν ένας πολύ ικανός οπλαρχηγός που πρόσφερε πολλά στην επανάσταση, ακόμα και την ίδια του την ζωή. Η πρώτη πράξη του, που έδειξε την ευρηματικότητα και την εξυπνάδα του ήταν όταν έφτασε στα Βρυσάκια το Μάιο του 1821 όπου κατόρθωσε να οργανώσει, μέσα σε ελάχιστο διάστημα, το στρατόπεδο και να μεταβάλει τους απειροπόλεμους Ευβοιώτες σε γενναίους και τολμηρούς στρατιώτες, οι οποίοι κέρδισαν την πρώτη μεγάλη νίκη τους το καλοκαίρι του 1821 στην ομώνυμη περιοχή των Μεσσαπίων - κοντά στα Ψαχνά Εύβοιας- απέναντι στον οργανωμένο στρατό του Ομέρ Βρυώνη. Η μάχη αυτή είχε τεράστια σημασία, επειδή ο Ομέρ Βρυώνης είχε θέσει ως στόχο του να καταστείλει την Ευβοϊκή Επανάσταση για να εξασφαλίσει τις συγκοινωνίες και τον ανεφοδιασμό του, προκειμένου να προχωρήσει στην Αττική. Ωστόσο, ο οπλαρχηγός μας δεν σκόπευε να μείνει άπρακτος. Έσπευσε να κρατήσει το μεγάλο φυσικό οχύρωμα της θέσης μαζί με 300 γενναίους άντρες ενώ οι έμπιστοί του τοποθετήθηκαν με τους άντρες τους στο ανατολικό και νότιο μέρος. Έτσι, κατάφερε να νικήσει τον πολυάριθμο στρατό των εχθρών μετά από 7 ώρες ασταμάτητης μάχης. Τρεις μέρες αργότερα, ο πασάς εξεστράτευσε και πάλι, αλλά επειδή ο Γοβγίνας με τους άντρες του είχαν αποσυρθεί στον Άγιο, περιορίστηκε στο να κάψει τις καλύβες των Ελλήνων στα Βρυσάκια και να επιστρέψει στη Χαλκίδα, από όπου αποφάσισε τελικά να φύγει, μιας και το φρούριο της πόλης ήταν πολύ ισχυρό. Μόλις αναχώρησαν οι τουρκικές δυνάμεις ο Γοβγίνας έσπευσε να ανακαταλάβει τα Βρυσάκια. Στις αρχές του 1822, όταν τελικά διαλύθηκε η

πολιορκία στην Κάρυστο, έμεινε ο μοναδικός ηγέτης του αγώνα στο νησί. Σκοπός του ήταν να αποκλείσει πρώτα τους Τούρκους της Χαλκίδας και μετά να προχωρήσει εναντίον της Καρύστου. Έχοντας επίγνωση των δυσκολιών κάλεσε σε ενίσχυση τους Ολύμπιους αγωνιστές που ήταν στις Σποράδες και άλλους οπλαρχηγούς. Η συγκέντρωση των αγωνιστών κανονίστηκε να γίνει στα Βρυσάκια στις 28 Μαρτίου, τη νύχτα. Χίλιοι Τούρκοι που αντιλήφθηκαν τη συνάντηση αυτή ξεκίνησαν από τη Χαλκίδα και κατέλαβαν τα Δυο Βουνά. Από κει απόσπασμα ιππέων κατευθύνθηκε προς τα Βρυσάκια. Ο Γοβιός μόλις αντιλήφθηκε τις κινήσεις των Τούρκων θέλησε να τους αντιμετωπίσει αμέσως, χωρίς να περιμένει να ξημερώσει. Δυστυχώς, κατά την καταδίωξη του τουρκικού αποσπάσματος έπεσε στην ενέδρα στα Δυο Βουνά και κυκλώθηκε από παντού. Στη συμπλοκή που ακολούθησε σκοτώθηκε, όπως και ο αδελφός του Αναγνώστης. Το μεγαλύτερο, όμως, μέρος των Ελλήνων στρατιωτών πρόλαβε και διασώθηκε. Ο θάνατός του στέρησε από την επανάσταση στην Εύβοια ένα σημαντικό στέλεχος, που όμως θυμώμαστε και θαυμάζουμε μέχρι σήμερα.

Άρθρογράφος: *Ιωάννα Τσαγκαροπούλου, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου*

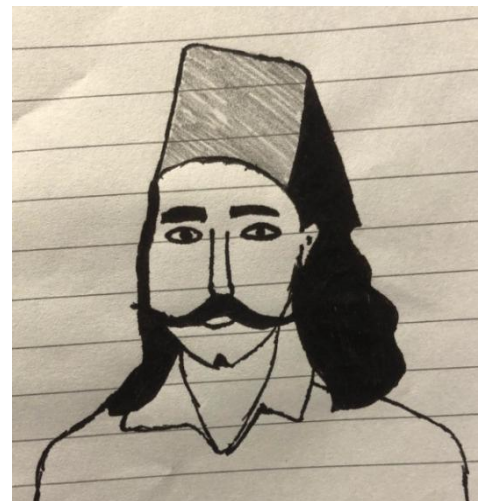
Πηγή: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%AE%CF%82_%CE%93%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CF%8C%CF%82

Ποίημα για τον Αγγελή Γοβιό

Η Λίμνη που σε γέννησε στα χρόνια του αγώνα,
Ήθελε να'σαι ΑΓΓΕΛΗΣ στα μαρμαρένια αλώνια!
(στίχοι Δημ. Αποστόλου "Ελυμνίου")

Ο θάνατος του Αγγελή Γοβιού

Τρεις περδικούλες κάθονται στα δυο βουνά στη ράχη
η μια τηράει τον Έγριπο κι' η άλλη το Βρυσάκι
κι' η τρίτη η καλύτερη μοιρολογάει και λέει:
«Πολύ μαυρίλα έβγαине παν' απ' το άσπρο χώμα
λαβώσανε τον Αγγελή στο χέρι και στο στόμα».

Σκίτσο: *Αφροδίτη Αγραφιώτη,
Β' Γυμνασίου Προκοπίου*

Πηγές: (1) «Η Ευβοϊκή Μεσσαπία, χώρος, κάτοικοι, αγώνες, πολιτισμός», Λ. Παπακωνσταντίνου.
(2) <http://alonaki.org.gr/1246-2/>

Η μάχη στα Βρυσάκια

Μία από τις σημαντικότερες μάχες της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 στην Εύβοια, έλαβε χώρα στην περιοχή Βρυσάκια, λίγο έξω από τα Ψαχνά Ευβοίας. Της επανάστασης στην Εύβοια ηγείται τότε ο Αγγελής Γοβιός, ένας γενναίος και εμπειροπόλεμος οπλαρχηγός ο οποίος

πετυχαίνει μία σημαντική νίκη εναντίον των Τούρκων στις 15 Ιουλίου του 1821 στην περιοχή Βρυσάκια στα Ψαχνά της Εύβοιας λίγα χιλιόμετρα έξω από το οχυρό των Τούρκων στη Χαλκίδα.

Μία ημέρα πριν, στις 14 Ιουλίου, ο Ομέρ Βρυώνης βρέθηκε στη Χαλκίδα, αποφασισμένος να καταπνίξει κάθε επαναστατική κίνηση στην Εύβοια. Όταν επιτέθηκε κατά του ελληνικού στρατοπέδου στα Βρυσάκια, αντιμετώπισε σθεναρή απόκρουση από τον Γοβίο και τους 300 άνδρες του, αφήνοντας στο πεδίο της μάχης 70 νεκρούς στρατιώτες του και υπερδιπλάσιους τραυματίες. Σημαντικός παράγοντας στη νίκη του Γοβιού ήταν το πλοίο του Αλέξανδρου Κριεζή που είχε αράξει στην παραλία και κανονιοβολούσε τους εχθρούς.

Αγαλμα του Αγγελή Γοβιού, Ψαχνά Ευβοίας

«Μάχη των Βρυσακίων», έργο του Σταμάτη Λαζάρου

Στη μάχη, που διάρκεσε επτά ώρες, αναγνωρίστηκε η προσωπικότητα και ο στρατηγικός νους του Γοβιού. Ο Ομέρ Βρυώνης επανήλθε στις 18 Ιουλίου στα Βρυσάκια, αλλά και πάλι αποκρούστηκε από τον Γοβιό, που είχε καταφύγει στις γύρω ορεινές περιοχές. Έτσι, αναγκάστηκε ταπεινωμένος να εγκαταλείψει την Εύβοια και να βαδίσει κατά της Αθήνας.

Επιγραφή για τη μάχη των Βρυσακίων

Αρθρογράφοι: Νικολίνα Μπίλα, Β' Γυμνασίου Μαντουδίου
& Ιωάννα Βασιλείου, Β' Γυμνασίου Προκοπίου

Πηγή: <https://www.stereanews.gr/2020/07/san-simera-to-1821-ginetai-h-maxi-sta-vrυσakia/>

Τοπωνύμια

Το **Σπαθάρι** της Β. Εύβοιας φαίνεται ότι προϋπήρχε σαν οικισμός από τα χρόνια του Βυζαντίου, βάσει ορισμένων καταγράφων. Για την προέλευση του ονόματος του χωριού υπάρχουν δύο εκδοχές. Η πρώτη ότι το όνομα προήλθε από την καταστροφή η οποία έγινε στο χωριό μετά την καταστολή της Ευβοϊκής επανάστασης το 1823. Οι Τούρκοι κατέστρεψαν ό,τι έβρισκαν μπροστά τους. Το σπαθί του Τούρκου σφαγέα έδωσε το όνομα σύμφωνα με τους κατοίκους. Η δεύτερη εκδοχή ότι προέρχεται από τον Βυζαντινό τίτλο «Σπαθάριος» που ήταν σαν είδος αυτοκρατορικού σωματοφύλακα. Ενώ στους οθωμανικούς καταλόγους το 1474 είναι καταγεγραμμένο το χωριό Ισπασαράτι.

Οι **Κουρκουλοί** είναι ένα παραδοσιακό ορεινό χωριό στη Β. Εύβοια. Βρίσκεται στους πρόποδες του Ξηρού όρους και σε υψόμετρο 400 μέτρων. Οι κάτοικοί του είναι 450 σύμφωνα με την τελευταία απογραφή. Οι πρώτοι του κάτοικοι λέγεται ότι μετοίκησαν από τον οικισμό Σκουλάρι, που βρισκόταν σε απόσταση 2 χιλιομέτρων περίπου από το σημερινό χωριό προς την περιοχή του Δρυμώνα. Η μετακίνηση αυτή έγινε λόγω των συνεχών ληστειών και των πειρατικών επιδρομών. Το καινούριο χωριό λεγόταν «Νέο Σκουλάρι» όμως αργότερα μετονομάστηκε από τους Τούρκους σε «**Κουρκουλοί**» που σημαίνει «κυνηγημένοι άνθρωποι» Έτσι επικράτησε αυτή η ονομασία που διατηρήθηκε μέχρι και σήμερα.

Κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 οι **Κουρκουλοί** υπήρξαν ένα από τα καλύτερα λημέρια του Αγγελή Γοβιού συμπολεμιστής του οποίου υπήρξε και ο Γ. Καρατζάς. Η φράση που παραμένει στην προφορική μας παράδοση “Τι τάπαθες Γιωργάκη μου μετά τον Αγγελάκο” αναφέρεται στην ενέδρα που έστησαν οι Τούρκοι το Μάιο του 1822 στα Δυο Βουνά στον Αγγελή και τους υποστηρικτές του κοντά στον τόπο της προγενέστερης νίκης τους. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει εξαπάτηση, υπονόμευση, δόλο από κάποιους σε άλλους.

Αρθρογράφοι: Μαρία Μπαϊμπάκη & Αριστέα Τσαγκαδάκη, Β' Γυμνασίου, Γυμνάσιο Προκοπίου
Πηγή: <https://www.voriaevia.net/Σπαθάρι>

Η συμβολή των κατοίκων των Κουρκουλών στην επανάσταση

Οι εξαθλιωμένοι, υπόδουλοι Ευβοείς υπέφεραν για αιώνες από τους Τούρκους κατακτητές όταν, παρά τις δυσκολίες, το 1821 εξεγέρθηκαν. Πρωτοστάτες του αγώνα για την ελευθερία στάθηκαν ο επίσκοπος Νεόφυτος και ο Γ. Ρούντος. Κατά την περίοδο της εξέγερσης, διοικητής των Τούρκων υπήρξε ο Ομέρ Πασάς. Για την απελευθέρωση της Καρύστου έγιναν τέσσερις εκστρατείες, οι οποίες απέτυχαν παταγωδώς. Όλες, λόγω έλλειψης της απαραίτητης προετοιμασίας. Η τέταρτη εκστρατεία έλαβε χώρα τον Μάρτιο του 1826 από τον Γάλλο φιλέλληνα Φαβιέρο. Ο Φαβιέρος προσπάθησε να συγκεντρώσει πολεμοεφόδια και να στρατολογήσει κατοίκους της περιοχής. Ωστόσο, η προσπάθειά του δε βρήκε ανταπόκριση από τους κατοίκους, οι οποίοι ήταν απρόθυμοι να συμμετάσχουν στην εκστρατεία, λόγω της απελπισίας τους για τις προηγούμενες αποτυχημένες επιχειρήσεις και τα τραγικά επακόλουθα

τους. Οι μόνοι που ανταποκρίθηκαν θετικά, ήταν οι κάτοικοι των Κουρκουλών, σύμφωνα με την παράδοση. Δεν γνώριζαν από πόλεμο, ούτε από όπλα. Παρ' όλα αυτά, συγκρότησαν μια ομάδα και με τσεκούρια, μαχαίρια, δρεπάνια – ακόμη και βουκέντρες – πήγαν στην Κάρυστο. Εκεί ήρθαν για πρώτη φορά σε επαφή με τον πόλεμο. Η εκστρατεία βέβαια απέτυχε. Διήρκησε από την 5η έως και την 25η Μαρτίου του 1826. Ο Φαβιέρος εν τέλει σώθηκε στην Αττική με παρ' ολίγον καταστροφή. Οι κάτοικοι των Κουρκουλών, επέστρεψαν στο χωριό τους έκπληκτοι από την αγριότητα του πολέμου. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Σταμάτης Πέππας που είχε λάβει μέρος στις μάχες στο Κάστρο της Καρύστου, έλεγε χαρακτηριστικά: «Ανάθεμα τον πόλεμο, που παραλίγο θα έκανε τα παιδιά μας ορφανά».

Αρθρογράφος: Αθανασία Πύθουλα, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου
Πηγή: «Σκοποί στο Γριπονήσι», του Δημήτρη Λιανοστάθη

Πρωτεργάτες της επανάστασης στην Εύβοια

ΚΩΤΣΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ο Κώτσος Δημητρίου, γνωστός και ως Κώστας Αρβανίτης ή Θηβαίος, ήταν ένας από τους πιο γενναίους και εμπειροπόλεμους οπλαρχηγούς που πολέμησαν το 1821 στην Εύβοια. Καταγόταν από το Σούλι και είχε γεννηθεί στα Χάλια, έξω από τη Χαλκίδα. Επαγγελλόταν κρεοπώλης και σφαγέας προβάτων. Το 1818, αγανακτισμένος από την καταπίεση των Τούρκων και αφού σκότωσε τον Αγά της Χαλκίδας, ο Κώτσος βγήκε στα βουνά με τους κλέφτες.

ΜΠΟΛΟΒΙΝΑΙΝΑ

Και μια γυναίκα, η Μπολοβίναινα αποτέλεσε ηρωική μορφή της Ελληνικής Επανάστασης στην Εύβοια. Για να αποφύγει τη σύλληψή της από τους Τούρκους προτίμησε να πέσει από έναν ψηλό

βράχο στο φαράγγι του Νηλέα. Ο βράχος αυτός ονομάστηκε «Μπολοβίναινας» προς τιμήν της. Το φαράγγι αυτό χρησιμοποιήθηκε επίσης ως κρησφύγετο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και της Γερμανικής κατοχής.

Αρθρογράφος: Αθανασία Πύθουλα, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου

Πηγές: <https://www.eviagreece.gr/item/faraggi-nilea/>

<https://www.matia.gr/egrapsan/prosopa/ethniki-iroes-evergetes/kotsos-dimitrioy-aggelis-govios.html>

ΚΡΙΕΖΩΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ο Νικόλαος Κριεζώτης γεννήθηκε το 1785 στο ορεινό χωριό Αργυρό, Βίρα της επαρχίας Καρυστίας στην Εύβοια, και πέθανε το 1853 στη Σμύρνη. Το πραγματικό του όνομα ήταν

Νικόλαος Χαραχλιάνης. Κατά την Επανάσταση πήρε το όνομα Κριεζώτης, από το χωριό Κριεζά της Εύβοιας, όπου διέμενε με την οικογένειά του όταν ήταν παιδί, αν και υπέγραφε πάντα ως Γκριτζιώτης. Η έκρηξη της Επανάστασης τον βρήκε στη φυλακή, γιατί είχε σκοτώσει σε φιλονικία έναν Τούρκο. Απέδρασε τότε μαζί με τον Βάσο Μαυροβουνιώτη, ο οποίος επίσης αναδείχτηκε οπλαρχηγός τα χρόνια της Επανάστασης. Στην αρχή κατατάχτηκε και στο σώμα του Αγγελή Γοβγίνα και λίγο μετά σχημάτισε δικό του σώμα, με το οποίο πολέμησε στην Εύβοια μαζί με τον Μαυροβουνιώτη. Μετά το θάνατο των

οπλαρχηγών Γοβγίνα και Μαυρομιχάλη απέμεινε ο μοναδικός σημαντικός οπλαρχηγός στην Εύβοια. Από τότε που αποφασίστηκε η δημιουργία ισχυρού στρατοπέδου στην Ανατολική Στερεά, κατατάχτηκε σε αυτό κάτω από την αρχηγία του Καραϊσκάκη και πήρε μέρος σε όλες σχεδόν τις μάχες που έγιναν στην Αττική από τον Ιούνιο του 1826. Από τον Νικόλαο Κριεζώτη αγοράστηκε το αρχοντικό, το μεγαλύτερο τμήμα του συγκροτήματος της κατοικίας του Ομέρ Πασά, τελευταίου Τούρκου διοικητή της Εύβοιας, μεταξύ των ετών 1830 και 1833.

Αρθρογράφος: Ιωάννης Ανδρίτσος, Β' Γυμνασίου Προκοπίου

Πηγή (1): <http://gak.eyv.sch.gr/> Πηγή (2): <https://el.m.wikipedia.org/> Πηγή (3): <http://eviaportal.gr/>

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

Εγώ ο Οδυσσέας Ανδρούτσος γεννήθηκα στην Ιθάκη το 1788 και ήμουν ο μονάκριβος γιος του Ξακουστού αρβανίτη αρματολού της Ρούμελης Αντρέα Βερούση ή Καπετάν Ανδρούτσου και της Ακριβής Τσαρλαμπά. Ο πατέρας μου Ανδρέας ήταν σημαντικός αρχικλέφτης με αγώνες κατά

των Τούρκων και πειρατής με τον Λάμπρο Κατσώνη. Το 1792 συνελήφθη από τους Βενετούς από τους οποίους παραδόθηκε στους Τούρκους και αποκεφαλίστηκε στην Κωσταντινούπολη. Στην Ιθάκη είχε καταφύγει η μητέρα μου για να γλιτώσει από την καταδίωξη των Τούρκων. Όταν ο Αλή Πασάς έμαθε πως ο φίλος του καπετάν Ανδρούτσος, άφησε γιο, με πήρε κοντά του στην αυλή του στα Γιάννενα, που αποτελούσε τότε σπουδαίο στρατιωτικό σχολείο, στο οποίο μαθήτευσαν αρκετοί Έλληνες αγωνιστές του '21. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον μεγάλωσα, εκεί έμαθα τα πρώτα γράμματα και να μιλάω ιταλικά και αρβανίτικα.

Το 1816 ο Αλή Πασάς με έστειλε αρματολό στη Λειβαδιά, αφού με πάντρεψε πρώτα με την Ελένη Καρέλη. Το 1818 έγινα μέλος της Φιλικής Εταιρείας και ένθερμος υποστηρικτής του Αγώνα, το 1819 διορίστηκα δερβέναγας στην ανατολική Στερεά. Πήρα μέρος στις μάχες του Βερατίου, Αργυροκάστρου και Γαρδικίου, το αποκορύφωμα των μαχών μου ήταν η ηρωική Μάχη στο Χάνι της Γραβιάς (8 Μαΐου 1821).

Οργάνωσα με τον Αγγελή Γοβιό, που πολύ με βοήθησε στη Γραβιά, την επανάσταση στην Εύβοια, αλλά πολλά ειπώθηκαν σε βάρος μου. Με αγαπούσε ο λαός και οι πολιτικοί με συκοφάντησαν πολλές φορές για να με βγάλουν από την εξουσία. Τελικά με έκλεισαν στη φυλακή στην Ακρόπολη και με υπέβαλλαν σε βασανισμούς με αποτέλεσμα να χάσω τη ζωή μου στις 5 Ιουνίου 1825. Ευτυχώς, η πατρίδα μου αποκατέστησε την αδικία όταν το 1872 συμπεριλήφθηκα στους ήρωες της εθνεγερσίας μας!

Αρθρογράφοι: Αφροδίτη και Ισαβέλλα Αγραφιώτη, Β' Γυμνασίου Προκοπίου

Πηγές: <https://blogs.e-me.edu.gr>

<https://el.wikipedia.org/>

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΚΙΑΔΑΣ

Γεννήθηκε στην Κεφαλλονιά στο δεύτερο μισό του 17ου αιώνα. Ήξερε Ελληνικά, Λατινικά, Ιταλικά και Ρωσικά. Σχολείο πήγε στην Βενετία. Σπούδασε στην Πάντοβα οινομικά και φιλοσοφία. Πήγε στην Ρωσία και υπηρέτησε ως διδάσκαλος στην Μόσχα, και πρώτος Αουδιτόρος του ιππικού. Περίοδευσε την Ιταλία, Γερμανία, Ρωσία, και Δανία, όπου έλαβε την τιμή να παρουσιαστεί στον Μέγα Πέτρο, από τον οποίο τιμήθηκε πολύ και έγινε μυστικοσυμβουλός του. Εξέδωσε στην Βενετία το «Γένος, Ήθη και Κατορθώματα Πέτρου του Μεγάλου». Έγραψε και Ελληνική παλαιογραφία, η οποία δεν εκδόθηκε.

Αρθρογράφος: Ιωάννου Αλεξάνδρα, Β' Γυμνασίου Μαντουδίου

Πηγή: Ημερολόγιο 2021 Ιερά Μητρόπολης Χαλκίδος, Ιστιαίας και Βορείων Σποράδων

ΠΟΙΗΜΑ ΣΤΟΝ ΑΓΓΕΛΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΩΤΣΟ

Μην είδατε στα δυο βουνά, τους δυο Καπεταναίους
Που αρχίσανε τον πόλεμο στους Τούρκους Χαλκιδαίους

Τον Κώτσο και τον Αγγελή, τα δυο Λεοντάρια;
Εχθές, προχθές τους είδαμε με λίγα παλικάρια,
εις της Καστέλλας ρίχτηκαν τον κάμπο σαν θηρία,
πολέμαγαν και με πεζούς και με καβαλαρία.

Βαστούν στα δόντια το σπαθί, στο χέρι το ντουφέκι
Και εξολοθρεύουν τον εχθρό, δώνουν αστροπελέκι.

Τρεις περδικούλες κάθονται στα δυο βουνα στη ράχη,

η μια κοιτάει τον Έγριπο, η άλλη το Βρυσάκι,
η Τρίτη και η ακαλύτερη μοιρολογάει και λέει:

«μας λάβωσαν τον Αγγελή κι ο Κώτσος κινδυνεύει»

Πολλή μαυρίλα έβγαινε πάνω από το άσπρο χώμα
Λαβώσανε τον Αγγελή στο χέρι και στο στόμα.

Όσο να πάει στα Ψαχνά επέθανε στο ρέμα.

Κι ο Κώτσος άμα έφτασε εις του Πανού την στέρνα:

«σύρτε, παιδιά μου στο ορδί και πιάστε το ταμπούρι»

Και το κουμπούρι τραβήξε, σκοτώνει καβαλάρη

Κινάς Αγάς ετράβηξε, του πήρε το κεφάλι.

Για σένα, μωρ' Αγγελή, κλαίει το Γριπονήσι
που χάθηκες κατακαμπής με όλο το γιουρούσι.

Εσύ δεν επολέμαγες μες στις Γραβιάς το χάνι;

Μα οι Μπαλαλαίοι τα σκυλιά σου φαγαν το κεφάλι.

Σε άφησαν κατακαμπής σου πήραν το κεφάλι.

Σε κλαίει ούλ' η Ρούμελη τ' ήσουν παλικάρι.

Πήγατε και κλειστήκατε μέσ της Γραβιάς το χάνι

Κι ο Οδυσσέας κιότεψε, πούτανε καπετάνιος

Κι ο Αγγελής εφώναξε: «κουράγιο μη φοβάστε»

Καρτέρειψαν και νύχτωσε κι ο Αγγελής φωνάζει:

«κουράγιο κάμετε παιδιάνα βγούμε απ' το χάνι».

Όλοι τους βγήκαν ζωντανοί και μόνο δυο τους λειψαν

Κι οι Τούρκοι δε σαλέψανε σαν φοβισμένοι πούσαν

Στράτευση Ευβοέων

Οι χωριάτες ήταν πρόθυμοι να καταταχθούν στον στρατό και να πολεμήσουν για τη λευτεριά. Με αυτοπεποίθηση και σιγουριά οι αγρότες αρματώνονταν αφήνοντας τις δουλειές τους και οι βλάχοι τις στάνες τους. Άλλοι με ρόπαλα και γκλίτσες, άλλοι με δρεπάνια και δικέλλες κι άλλοι με σφεντόνες και σουγλιά, ενώ κάποιοι με ντουφέκια και μαχαίρια, ακολουθούσαν τους ντελάληδες. Ο στρατός είχε οπλιστεί με τα πιο πρόχειρα μέσα, όμως με τη θεία φλόγα της πίστης και του ενθουσιασμού έτρεχε προς το στρατόπεδο του Αΐου. Αφότου συγκεντρώθηκαν πεντακόσιοι, ξεκίνησαν απειθάρχητοι «κατά μάγκες» όπως έλεγαν τότε, δηλαδή κατά συντροφιάς από το ίδιο χωριό, με επικεφαλής συντοπίτη αρχηγό. Όσον αφορά τον στόλο, παρέπλεε την ακρογιαλιά του Ευβοϊκού κι επιτέλους κατέφθασαν όλοι στα Πολιτικά, όπου και διανυχτέρευσαν. Μόλις οι κινήσεις τους μαθεύτηκαν από τους Τούρκους της Χαλκίδας, αυτοί ταράχτηκαν και τρομοκρατήθηκαν. Τότε, κάποιος που κρατιόταν όμηρος ξέφυγε στα μουλωχτά από την πόλη και πήγε στα Πολιτικά, όπου βρήκε τον στρατό και τους αρχηγούς του, τους οποίους ενημέρωσε πως οι Τούρκοι διακατέχονται από πανικό. Τους διηγήθηκε την άθλια κατάσταση της Χαλκίδας από επισιτιστικής απόψεως και συμβούλεψε τους καπετάνιους να σπεύσουν να πολιορκήσουν την πόλη. Ήταν βέβαιος πως σίγουρα θα την καταλάμβαναν, εκμεταλλευόμενοι την έκπληξη και τον τρόμο των Τούρκων.

Αρθρογράφος: Αθανασία Πύθουλα, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου

Πηγή: «Ο Κηρέας της Εύβοιας, ένας παράδεισος στη γειτονιά των Ελλήνων», Αλέξανδρος Καλέμης

Η στράτευση των Μαντουδιανών

Ο καπετάν Κριεζής, κατόπιν διαταγής του Αρείου Πάγου, ανέλαβε να μαζέψει τους αρματωμένους χωριάτες από τα χωριά της Β. Εύβοιας και την περιοχή του Κηρέα και να τους πάρει μαζί του στο στρατόπεδο. Σχετικό απόσπασμα βρέθηκε στο ημερολόγιό του:

«...και την ίδιαν ημέραν έλαβον μερικούς στρατιώτας ανεχώρησα δια ξηράς δια το Μαντούδι, όπου ήτο το Ντερβένι ... Επαρήγγειλα των ναυτών μου δια να μου στείλουν έως 400 στρατιώτας να έλθουν εις το Ντερβένι και 50-60 χωριάτες οπλοφόρους. Φθάνω εις το Μαντούδι. Πηγαίνομεν εις το Ντερβένι το Μέγα Σάββατο κεντί και μη βλέπων στρατιώτας, στέλνω ευθύς 25 στρατιώτας δίδοντάς τους και διαταγήν προς τους Μαντουδιανούς και να μαζεύσουν όσους δυνηθούν, και εάν δεν εισακουσθούν με άδεια να βάλουν φωτιά εις τα σπίτια του. Έφεραν 80, ήρχισα να σπινθήρω (αποστείλλω) ανθρώπους εις όλα τα χωριά γράφοντάς τους να συναχθούν πάλιν εις τα Πολιτικά, όσοι στρατιώται εδιασκορπίθησαν. Και εάν δεν με ακούσουν, αναχωρώ χωρίς άλλο και τους αφήνω. Και με τούτην την φοβέραν ήρχισαν και εμαζεύοντο ως τους

έγραψαν. Στέλνω 20 στρατιώτες εις το Μαντούδι γράφων των δημογερόντων να μας στείλουν ψωμιά και άλλα διά την Ανάστασιν, οι οποίοι αμέσως και μας τα έστειλαν...»

Έπειτα περιγράφεται μια όμορφη σκηνή: κρατώντας δαδιά αναμμένα, οι άνδρες άρχισαν να ψάλλουν το Χριστός Ανέστη και κλαίγοντας φιλιόντουσαν και μετά δεν είχαν όρεξη για φαγητό.

Αρθρογράφος: Αθανασία Πύθουλα, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου

Πηγή: «Ο Κηρέας της Εύβοιας, ένας παράδεισος στη γειτονιά των Ελλήνων», Αλέξανδρος Καλέμης

Σφαγή των Μαντουδιανών

«Η σφαγή του Μαντουδίου – Ένας θρύλος με προφορικό ιστορικό αποτύπωμα»

Είναι πρωί στα χωριά του κάμπου στη Βόρεια Εύβοια. Τα γύρω βουνά βάφονται κόκκινα από το φως του ανατέλλοντος ηλίου. Έχει μπει το καλοκαίρι πλέον και τα πουλιά τραγουδούν χαρούμενα, τα άνθη στολίζουν τους μικρούς κήπους του χωριού και τους μεγάλους κάμπους, γύρω απ' αυτό. Ένα μικρό βουητό επικρατεί στον αέρα από τους ανθρώπους που πηγαionoέρχονται στις δουλειές τους.

Η Ευτυχία, που πριν λίγες μέρες έκλεισε τα δεκατρία της χρόνια, κάθετα στο περβάζι της πόρτας του μικρού της σπιτιού και ρουφάει κάθε αχτίδα ομορφιάς που απλώνεται στην πλάση. Μ' ένα μικρό πήδο βρέθηκε όρθια και κατευθύνθηκε προς τη μητέρα της που την καλούσε. Δύο μικρά αγοράκια βγήκαν τρέχοντας από την κουζίνα και εξαφανίστηκαν από το άνοιγμα της εισόδου. Σήμερα μητέρα και κόρη θα πήγαιναν μαζί ως τη νεροτριβή να πλύνουν μαζί με τις γυναίκες της γειτονιάς. Κρατώντας λοιπόν από μια τσάντα με τα απαραίτητα πήραν το μονοπάτι για το νερόμυλο.

Όλα ήταν ήσυχα. Όχι γαλήνια. Απλώς ήσυχα. Με μια περίεργη αίσθηση να χαϊδεύει το ξάγρυπνο μυαλό της Ευτυχίας. Ένα μεγάλο κενό την βάραινε, χωρίς η ίδια να μπορεί να το προσδιορίσει. Κούνησε απότομα το κεφάλι της σα για να διώξει ένα ενοχλητικό έντομο και συνέχισε το δρόμο της. Η σκεπή του νερόμυλου ξεπρόβαλε πάνω από λίγες συστάδες δέντρων

και σε λίγες στιγμές είχαν φτάσει στην πόρτα του. Κάθισαν κι αυτές στον μικρό κύκλο που είχαν κιόλας σχηματίσει γνωστές τους και πλένανε στα καθαρά νερά του τα ρούχα και τα κιλίμια συζητώντας η μία με την άλλη.

Η ώρα περνούσε και ο ήλιος στέγνωνε τα ρούχα, μα η περιεργη αίσθηση δεν έφευγε από το νου της Ευτυχίας. Βγαίνουν από το νερόμυλο και κατεβαίνουν σιγά σιγά το μονοπάτι. Η μητέρα ακούει τις ανησυχίες που της εκφράζει η κόρη της. Και τότε η περιρρέουσα γαλήνη σπάει... Η Ευτυχία παίρνει μια κόφτη ανάσα και κοιτά τρομοκρατημένη τη μητέρα της. Τα χείλη της σχηματίζουν τη λέξη χωρίς να βγαίνει φωνή από το στόμα της: «πυροβολισμός». Και κραυγές! Είναι ακόμα μακριά, αλλά έρχονται.

Παρατάνε τα καλάθια τους και τρέχουν αλαφιασμένες προς το σπίτι τους φωνάζοντας τα ονόματα των μικρών της αδερφών. Δύο κεφαλάκια ξεπροβάλουν από την πόρτα του σπιτιού και τρέχουν στην αγκαλιά της μάνας τους ανακουφισμένα που βρήκαν το καταφύγιο τους. Αυτή τους δίνει στην αδερφή τους και με μάτια τρομαγμένα, αλλά με σταθερή και γεμάτη ελπίδα φωνή την προστάζει να τρέξει, να τρέξει μακριά προστατεύοντας έτσι και την ίδια και τα αδέρφια της.

Αυτή κοιτά αλαφιασμένα γύρω της: ο αέρας έχει γεμίσει από κραυγές πόνου και φόβου. Αλλά πάνω από αυτές ακούγονται οι αλαλαγμοί των διωκτών τους, με τα τουφέκια και τα σπαθιά στο χέρι, έτοιμοι να σκοτώσουν όποιον βρουν μπροστά τους. Εύκολα μπορεί από τη θέση της να διακρίνει και τις δύο πλευρές: τους ανελέητους Τούρκους με τα σπαθιά ματωμένα από το αίμα ανθρώπων που γνωρίζει. Δικών της ανθρώπων και αρχίζει να φουντώνει ο θυμός μέσα της βλέποντας μητέρες να προσπαθούν να προστατέψουν τα μωρά τους... και κοιτά αποφασιστικά, αλλά γεμάτη θλίψη τη μητέρα της και με ένα βλέμμα την αποχαιρετά χωρίς ελπίδες να την ξαναδεί.

Και καθώς τρέχει με τα αδέρφια της κοιτώντας πίσω της βλέπει τη γυναίκα που τη γέννησε και που τόσο την αγαπά, να ψάχνει παντού για τον σύζυγο της. Κλείνει σφιχτά τα χεράκια των μικρών που κρατά στις χούφτες της και εύχεται νοερά να πάνε όλα καλά. Προσπαθεί να κλείσει όλους τους ήχους της καταστροφής από το μυαλό της επικεντρώνοντας όλη της την προσοχή στην παράκληση της μητέρας της: να προστατέψει τα μικρά της αδέρφια. Και τρέχει... με τον έναν αγκαλιά και τον άλλο δίπλα της. Το βάρος τη δυσκολεύει και σκοντάφτει στις ρίζες των ψηλών θάμνων αλλά δεν πέφτει.

Ένας μανιασμένος αέρας αρχίζει να φυσά, βοηθώντας έτσι στην γρήγορη αλλαγή του καιρού. Οι κραυγές έφταναν τότε πεντακάθαρα στα αυτιά της Ευτυχίας και τότε απόμακρες. Μια γρήγορη ματιά πίσω αρκούσε για να μην προσέξει τον Τούρκο που πετάχτηκε μπροστά της. Με μια κόφτη κραυγή στρίβει απότομα και αρχίζει να τρέχει μέσα στα ψηλά χορτάρια δίπλα από το μονοπάτι. Η ανάσα της αρχίζει να γίνεται βαριά από την προσπάθεια και το βάρος του αδερφού της και τα βήματά της κουρασμένα. Ο τρόμος όμως και μόνο που προκαλούν τα βαριά και

άχαρα βήματα του διώκτη τους, της δίνει περισσότερη δύναμη και συνεχίζει το τρέξιμο. Δεν είναι όμως το ίδιο εύκολο και για τον αδερφό της τον Μάρκο, που αγκομαχάει να είναι συνεχώς κοντά της.

Αναγκαστικά κάνει μια γρήγορη στάση, για να τον πάρει στην πλάτη της, αλλά ακόμα και αυτά τα λίγα δευτερόλεπτα είναι αρκετά για τον Τούρκο να τους φτάσει. Και τότε δεν υπάρχει σωτηρία.

Με άγριες φωνές και λίγα βήματα έχει φτάσει κοντά τους και καθώς αυτή είναι ακόμα σκυμμένη, στέκεται πελώριος και αγριωπός από πάνω τους με το σπαθί σηκωμένο ψηλά. Τα αδέρφια της άρχισαν να ουρλιάζουν και να κλαίνε από τον φόβο στην αγκαλιά της, ενώ αυτή γνωρίζοντας ότι τίποτα δεν τους σώζει, μένει κοκαλωμένη περιμένοντας το αναπόφευκτο... Και έτσι ήρθε το τέλος της Ευτυχίας και των αδερφών της αλλά και άλλων δυο χιλιάδων ακόμα αθώων ανθρώπων που ήταν ανήμποροι να υπερασπιστούν τον εαυτό τους από την οργή του εχθρού που κινδύνευε να νικηθεί... γιατί βρέθηκαν στο δρόμο του κατακτητή, εκεί στον Πλατανότοπο του ποταμού Κηρέα κατά τις 23 Ιουλίου του 1823...μαζί μ' εκείνους που η τοπική παράδοση θέλει να μεταφέρθηκαν από τα γύρω χωριά για την εκτέλεση. Τα αντίποινα των Οθωμανών κατακτητών για την εξέγερση των Ελλήνων του νησιού είχαν αρχίσει...

Αρθρογράφος: Ουρανία Σκανδάλου, Β' Γυμνασίου Προκοπίου

«Μαρτυρίες για τη σφαγή στο πλατανόδασος»

Η 23η Ιουλίου 1823 αποτελεί Ημέρα Μνήμης για τα 2.000 θύματα από την σφαγή των Τούρκων στο πλατανόδασος Μαντουδίου – Προκοπίου. Ορδές των Τούρκων του Μπερκόφτσαλη, αποσκοπώντας την καταστολή της επανάστασης του 1821 στην Εύβοια, σφάγιασαν 2.000 ανθρώπους στο πλατανόδασος που βρίσκεται μεταξύ Μαντουδίου και Προκοπίου.

«...Μανιασμένα τα μπουλούκια της Τουρκιάς ξεχύθηκαν στην κοιλάδα του Αχμέτ Αγά. Ερήμωση και φωτιά ολούθε. Στα Μαντουδιανά πλατάνια αραδαριά κρεμασμένοι σα σφαχτάρια, οι χριστιανοί...»

Γιώργος Παπαστάμος

«Εἷς τὰ Αἰχμέταγα καί τὰ Μαντούδι ἐξηδραποδίσθησαν δισχίλοι ψυχαί αἰφνιδίως τὸ πρῶτον, ἐκ τῶν ὁποίων τὰς μὲν ἔσφαξαν, τὰς δε εἷς αἰχμαλωσίαν εἵλκυσαν, τὰς δε εἷς φλόγας ἔρριψαν, τὰς δὲ ἀνεσκολόπισαν. Ὁ δὲ ἐπιπόλαιος λαὸς λαβὼν τὴν εἶδησιν, μέρος μὲν εἷς ὄρη καὶ σπήλαια ἐκρύβη, μέρος...»

(Ναθαναήλ Ἰωάννου, «Ευβοϊκά», 1857, σελ. 58)

Το παρακάτω ιστορικό ντοκουμέντο για τη μεγάλη σφαγή αποτελεί απόσπασμα κειμένου μιας οικογενειακής τραγωδίας που βρέθηκε σε διαθήκη και εξιστορεί το γεγονός της σφαγής στο πλατανόδασος του Μαντουδίου:

«...Ο παππούς μου Γεωργάκης Δήμου επειδή πέθανε μικρός, τα παιδιά του πήραν το όνομα της μάνας τους Αφένδρας και λέγονται Αφενδραίοι. Η δε Μαρία του Γέρου Δήμου παντρεύτηκε στο Μαντούδι και πήρε κάποιον με το επώνυμο Λέκκας, τον οποίον οι Τούρκοι κατά την εισβολή των τον Ιούλιο του 1823 στο Μαντούδι συνέλαβον και έσφαξαν μαζί με πολλούς άλλους Μαντουδιανούς στον παλιό Μύλο. Αυτή νέα τότε πανέμορφη, μόλις παντρεμένη λεχώ πήρε το μωρό μαζί της και έφυγε προς την πεδιάδα Μαντουδίου που ήταν σπαρμένη όλη καλαμπόκια και κρύφτηκε εκεί. Εκεί τη βρήκε ένας Τούρκος στρατιώτης και την πήρε σκλάβο, τη είδε ένας αξιωματικός, του την πήρε και την έστειλε μαζί με το μωρό της στα Βιτώλια (το σημερινό Μοναστήρι των Σκοπίων). Όταν ελευθερώθηκε η Ελλάδα, τα αδέρφια Θωμάς, Γιώργης και Νικολός, κατέφυγον στο ρωσικό προξενείο της Χαλκίδος και ζήτησαν να την ελευθερώσει γιατί είχαν μάθει από Τούρκους το όνομα του Τούρκου που την είχε αιχμαλωτίσει. Ο πρόξενος της Ρωσίας στη Χαλκίδα που ήτο Έλληνας και ελέγετο Καλλιρόης εζήτησε παρέμβαση του Ρώσου πρόξενου Βιτωλίων...»

Δήμος Αφέντρας, Αχλάδι Ευβοίας

Αρθρογράφος: Αθανασία Πύθουλα, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου
Πηγή: <https://mantoudi.blogspot.com/2019/07/23-1823-2000.html>

Η τοπική ενδυμασία και ο οπλισμός των Ευβοέων αγωνιστών

Γυναίκες από την Λίμνη Ευβοίας που γνέθουν – Μουσείο Μπενάκη

Φωτογραφία από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Μαντουδίου «Μάκιστος»

Αγιαννιάτισσα σιγκούνα με τη γιορτινή της φορεσιά. Έτος \approx 1950. Από το προσωπικό αρχείο της γυμνάστριας Σταματέλου Ζωής

Οικογενειακή αναμνηστική φωτογραφία της δεκαετίας του 1950, Αχλάδι Ευβοίας. Διακρίνονται δύο γυναίκες σιγκούνες. Από το προσωπικό αρχείο της γυμνάστριας Σταματέλου Ζωής.

Φωτογραφία όπλων από το Λαογραφικό Μουσείο Λίμνης

Γνώση και Ψυχαγωγία

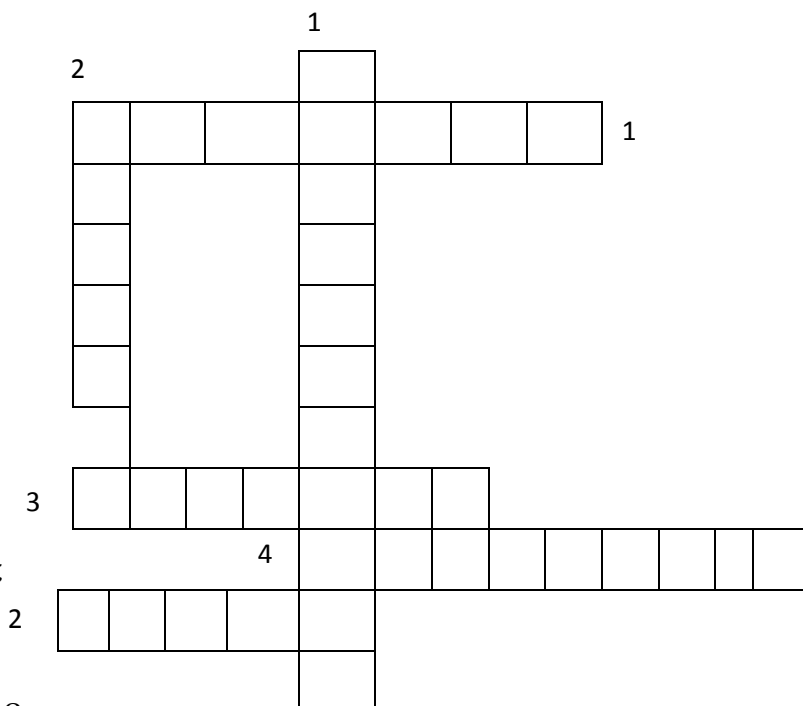
Σταυρόλεξο με θέμα 1821!

Κάθετα

1. Οι Τούρκοι κατακτητές είχαν αποδώσει εξαιρετική σημασία στην Εύβοια λόγω της..... της θέσης.
2. Ποιος διοικούσε την Εύβοια εκείνη την εποχή; (Μπεής)

Οριζόντια

1. Ποιος έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επανάσταση στην Εύβοια (όνομα)
2. Από ποια περιοχή ξεκίνησε η επανάσταση στην Εύβοια;
3. Ποιον μήνα έχει γεννηθεί ο Αγγελής Γοβιός;
4. Μετά το θάνατο των οπλαρχηγών Γοβγίνα και Μαυρομιχάλη απέμεινε ο μοναδικός σημαντικός οπλαρχηγός στην Εύβοια. (επίθετο)

Απαντήσεις :

Κάθετα: 1) Γεωγραφικής, 2) Αχμέτ

Οριζόντια: 1) Αγγελής, 2) Λίμνη, 3) Μάρτιος, 4) Κριεζώτης

Δημιουργία: Ιωάννα Τσαγκαροπούλου, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου

Ακροστιχίδα

1. _____ (Ο συγκεκριμένος Αγάς έκανε μάχη με τους Έλληνες στα Στύρα)
2. _____ (Τούρκος που έβαλε φωτιά στα σπίτια της Καρύστου της οποίας ήταν και πασάς)
3. _____ (Αρχιμανδρίτης από τη Σκύρο που βοήθησε τους επαναστάτες στην ενέδρα τους στο Κοντοδεσπότι)
4. _____ (Το μικρό όνομα του ιστορικού συγγραφέα Φιλήμονος που έγραψε για την επανάσταση στην Εύβοια)
5. _____ (Το μικρό όνομα ενός οπλαρχηγού που είχε την επωνυμία «Το λιοντάρι της Ρούμελης»)
6. _____ (Εξέχων Έλληνας πολιτικός και ιστορικός συγγραφέας του 19^{ου} αι. που έγραψε για τα γεγονότα της επανάστασης στην Εύβοια – Το βαφτιστικό του όνομα)

ΛΥΣΕΙΣ

1. Γιουσούφ
2. Ομέρ
3. Βαρλαάμ
4. Ιωάννης
5. Οδυσσέας
6. Σπυρίδων

Η κάθετη λέξη που σχηματίζεται είναι **ΓΟΒΙΟΣ**

Δημιουργία: Παρασκευή – Μαρίνα Γκέκα & Ευαγγέλια Κατσαούνη, Β' Γυμνασίου Προκοπίου

Πηγές: <https://el.m.wikipedia.org>
<https://ghettomagazine.gr>
<http://www.inskyros.gr>
<http://www.Protothema>

Η παράδοση της Χαλκίδας

Το 1833, στις 19 Μαρτίου (31 με το παλιό ημερολόγιο), απέπλευσε από το Ναύπλιο για την Εύβοια ο στολίσκος με το οποίο μεταφέρθηκε το εκστρατευτικό σώμα των Βαυαρών, το πυροβολικό και οι αποσκευές. Στις 20 Μαρτίου (1 Απριλίου), κατά το μεσημέρι, εισήλθε ο στολίσκος στον Ευβοϊκό κόλπο και αγκυροβόλησε κοντά στον πύργο, που απείχε δύο ώρες από την Χαλκίδα. Το απόγευμα της 24ης Μαρτίου (5 Απριλίου), εισέπλευσε ο στολίσκος στον Ευβοϊκό πορθμό, ο οποίος, ανενόχλητος από τους Τούρκους, παρατάχθηκε υπό τα τείχη της Χαλκίδας και του απέναντι στο φρούριο του Καράμπαμπα. Ο C.J.Bronzetti, αξιωματικός ο οποίος συνόδευε τους Βαυαρούς στρατιώτες, γράφει "Επί του Καράμπαμπα, - και εντός της πόλεως Χαλκίδος, υπέρ τα υψηλά τείχη της οποίας μόνον μιναρέδες, φοίνικες και κυπαρίσσια προεξείχον, επεκράτει νεκρική σιγή, μόνον δε οι επί των τειχών ιστάμενοι και προς αγάλματα ομοιάζοντες

φρουροί, επίσης αι ερυθραί όσον το αίμα τουρκικαί σημαίαι έπειθον ημάς, ότι ζωντανά όντα ήσαν εκεί παρόντα”.

Σημαντικό έγγραφο για την επίλυση των χρονολογικών προβλημάτων είναι αυτό της 27ης Μαρτίου (8 Απριλίου) του 1833 (Αρχείον Υπουργείου Εξωτερικών Φ.1/1-1833,αριθμός215) το οποίο έστειλε ο Ιάκωβος Ρίζος ως Βασιλικός Επίτροπος προς τον Σπυρ. Τρικούπη, Πρόεδρο του Υπουργικού Συμβουλίου.

Ο επί της κατοχής των παραχωρουμένων εις το Ελληνικόν Κράτος Βασιλικός Επίτροπος προς τον επί των εξωτερικών και του Εμπορικού Ναυτικού Γραμματέα της Επικράτειας και πρόεδρο του Υπουργικού Συμβουλίου:

«Κύριε Γραματεύ, Προχθές κατά την 25 η του τρέχοντος είχα αναγγείλει προς υμάς, την κατ'εκείνην την ημέραν, επ'αισίοις, κατοχήν του φρουρίου Καρά Μπαμπά, παρά των Βασιλικών στρατευμάτων. Σήμερον σπεύδω να ειδοποιήσω υμάς, ότι χθες περί την δεκάτην ώραν της ημέρας, εισήλθον τα Βασιλικά στρατεύματα εις το φρούριον της Χαλκίδος.Αύριο μελετώ να μεταβώ εις Ζητούνι διά θαλάσσης διά να φθάσω εκεί το ταχύτερον και ολιγοεξοδότερον.Από την προς την Α.Μ. έγκλειστον αναφοράν μου πληροφορείσθε, κ.Γραμματεύ, όσα εν τω παρόντι παρασιωπώ, δι'αποφυγήν ταυτολογίας.

Εν Ευβοία τη 27 Μαρτίου 1833,

Ιάκωβος Ρίζος

Συνδυάζοντας αυτά τα οποία λέγει ο πρώτος Διοικητής Εύβοίας Γεώργιος Ψύλλας με αυτά τα οποία γράφει ο Βαυαρός Ταγματάρχης C.J.Bronzetti καταλήγουμε, αβίαστα, στο συμπέρασμα ότι: Στις 25 Μαρτίου (6 Απριλίου) του 1833 έγινε η κατάληψη του Καράμπαμπα, ήταν Σάββατο του Λαζάρου, και στις 26 Μαρτίου (7 Απριλίου) του 1833 έγινε η παράδοση – παραλαβή της Χαλκίδας, την Κυριακή των Βαΐων.

Αρθρογράφος: Ζυγογιάννη Δήμητρα, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου

Πηγή: «Η απελευθέρωση της Εύβοιας από τους Τούρκους το έτος 1833», Χαραλ. Δημ. Φαράντος

Τα τσιφλίκια στην Εύβοια

Η στρατηγική σημασία της Εύβοιας ήταν γνωστή από την Αρχαιότητα. Ο βασιλιάς της Μακεδονίας Φίλιππος ο Β' έλεγε: Εύβοια έχω Ελλάδα κατέχω. Αυτό το γνώριζαν καλά οι Τούρκοι, γι' αυτό και οχύρωσαν καλά την Εύβοια και διατηρούσαν ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις στην περιοχή. Από το 1821 έως το 1829 δόθηκαν πολλές μάχες και θυσιάστηκαν πολλοί Ευβοιώτες όμως η Εύβοια δεν μπόρεσε να ελευθερωθεί από τον Τούρκο δυνάστη. Αυτό έγινε μέσω της διπλωματικής οδού, με το πρωτόκολλο που υπογράφηκε από τις τρεις προστάτιδες Δυνάμεις, Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία στο Λονδίνο στις 3 Φεβρουαρίου του 1830, και το οποίο αναγκάστηκε να αποδεχτεί ο Σουλτάνος με το φιρμάνι του εξέδωσε στις 13 Ιουνίου του 1830. Η απελευθέρωση της Εύβοιας από τα Τουρκικά στρατεύματα δεν έγινε εντούτοις ούτε στις 13 Ιουνίου του 1830, αλλά στις 25 Μαρτίου του 1833, προκειμένου σε αυτό το διάστημα των τριών

χρόνων να μπορέσουν οι Τούρκοι να τακτοποιήσουν τις περιουσίες τους, που είχαν αρπάξει από τους Έλληνες.

Στον παρακάτω πίνακα παραθέτω όσα ονόματα γαιοκτημόνων της Εύβοιας μπόρεσα να συλλέξω δεδομένου ότι υπάρχουν λίγες πηγές που μας πληροφορούν για την εποχή εκείνη:

ΟΝΟΜΑ ΚΤΗΜΑΤΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΑΓΟΡΑΣΤΗ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΑΓΟΡΑΣΤΗ	ΚΑΤΑΓΩΓΗ
Αγ. Άννα Παλιόβρυση Στροφυλλιά Ροβιές	Ιωάννης Ξένος	Έμπορος Κωνσταντινούπολη	Πάτμος
Αγ. Θεόδωρος Αγ. Ιωάννης(ξεροχωριού) Αγριοβότανο Γερακιού Κουρμάτσι	Felix Jules Charles de Mimont	Στρατιωτικός, ευγενής	Γαλλία
Φυγιές	Ιωάννης Κριεζής	--	--
Αυλωνάρι Κατακάλος Κοντοδεσπότης Κυπαρίσι Νεοχώρι Τριάδα	Νικόλαος Κριεζώτης	Στρατιωτικός	Εύβοια
Αχλάδι Μαρκάτες Τρούπι	Δουμάς	Έμπορος από Σύρο	Τεργέστη, Ρωσία
Αγ. Θεόδωρος Αγ. Παντελεήμων	Σπυρίδων Καλογερόπουλος	Ιατρός	Κέρκυρα
Κουστουμέλι Αγ. Ιωάννης Παραμερίτες	Ρωξάνδρα Μαυροκορδάτου	Φαναριώτισσα	Κωνσταντινούπολη

Κρύα Βρύση	Αντώνιος Νίκας	Έμπορος Σύρου , 1ος Δήμαρχος Χαλκίδας	Ύδρα
Γούβες Καστρί Μετόχι	Δρόσος- Δεσούλας - Πετροκόκκινος	Έμπορος – Ιατρός- Έμπορος	Τήνος Χίος
Ελληνικά	Ιωάννης Τασαίος	Ιατρός	Πήλιο

Αγιαννάκος Κούλουρος Μαρούλι Παλιοχώρι	Carl Philipp Moritz Des Granges	--	Πρωσία
Ασμήνη	Ανδρέας Σκούτας	Δικαστικός	Χίος
Βασιλικό	Χριστόδουλος Νάννος	--	--
Βουτάς Μεσιόντι Κυπαρίσι	Αικατερίνη Γεωργίου	Έμπορος Σύρου	Κέα
Αγ. Παρασκευή Ζάρκα	Αθανάσιος Πετσάλης	Δικηγόρος	Πράγα
Κεράμια Κεχριές Μαντούδι Φαράκλα	Μανώλης και Ιάκωβος Τομπάζης	Πλοιοκτήτες	Ύδρα
Καλαμούδι	Φλογαίτης	Δικαστικός	Οδυσσός

Αρθρογράφος: Κωνσταντίνα Λιάσκου, Γ' Γυμνασίου Μαντουδίου

- Πηγές: (1) Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών – Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών
(2) Δημοτική Βιβλιοθήκη Βέρονης (γράμματα με τα ονόματα
FA von Fellenberg 167 και FA von Wild 34)
(3) Διδακτορική διατριβή από το Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή με τίτλο
«Οι μεγαλοκτηματίες της Εύβοιας του 19^{ου} αιώνα»
(4) Εγκυκλοπαίδεια του Γιάννη Κορδάτου «Μεγάλη Ιστορία
της Ελλάδας»

Πριν από την επανάσταση του 1821 η περιοχή της Β. Εύβοιας ανήκε στη δικαιοδοσία του Αλή πασά των Ιωαννίνων. Οι κάτοικοί της απολάμβαναν τα προνόμια μιας ιδιόμορφης ιδιοκτησίας στη γη των χωριών τους, αφού ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλλουν ως φόρο το 1/3 της παραγωγής τους στους Οθωμανούς και μπορούσαν να αξιοποιήσουν το υπόλοιπο όπως εκείνοι ήθελαν. Η κατάσταση αυτή συντηρούσε τη μειωμένη διάθεση για αγώνα εναντίον του οθωμανικού ζυγού.

Ο Αγγελής Γοβιός, από τη Λίμνη της Εύβοιας, πρωτεργάτης της επανάστασης στο νησί, με την έναρξη της επανάστασης στην υπόλοιπη Στερεά Ελλάδα ώθησε τους Ευβοείς να πάρουν μέρος στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα, γεγονός που έμελλε να αργήσει για την περιοχή τους. Ο θάνατός του επέφερε στασιμότητα στην εξέλιξη του αγώνα, τρομοκρατία και λεηλασίες των κατακτητών σε όλη την έκταση του νησιού.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου υπολογίζεται ότι έχασαν τη ζωή τους 60.000 Έλληνες και 5.000 Οθωμανοί, οι επιζώντες από φόβο εγκατέλειψαν το νησί ή εκδιώχθηκαν με βίαιο τρόπο.

Το κτήμα Μπαϊκερ στο Προκόπι Ευβοίας

καταστροφικό το 1830 όταν η Εύβοια περιελήφθη στα σύνορα της Ελλάδας υπό τον όρο της οικονομικής αποζημίωσης των Οθωμανών ιδιοκτητών!

Έλληνες και ξένοι κεφαλαιούχοι εκμεταλλεύτηκαν την περίσταση και προκειμένου να πλουτίσουν και έγιναν οι νέοι «αφέντες» του ευβοϊκού λαού. Το μεγάλο κτηματικό πρόβλημα της Εύβοιας άρχισε το 1830. Οι Τούρκοι έμειναν έκπληκτοι από το γεγονός πως οι Έλληνες τους έστειλαν προτάσεις για πώληση της ευβοϊκής γης με όσο χρηματικό ποσό τους τεθεί.

Όταν στις 25 Μαρτίου 1833 γίνεται η επίσημη παράδοση της Εύβοιας στη γέφυρα του Ευρίπου οι μόνοι μη ζημιωμένοι από την υπόθεση ήταν οι Τούρκοι, οι τυχodiώκτες και οι έμποροι. Ακολούθησαν ακόμη και δικαστικές διαμάχες ανάμεσα στους εμπλεκόμενους και το αποτέλεσμα ήταν να επικρατήσει η λογική των ισχυρών αφού μικρό μέρος της γης περιήλθε στα χέρια μικρών αγροτών έπειτα από απαλλοτριώσεις. Γι' αυτό μέχρι σήμερα στο Προκόπι ("Αχμέταγα" στην περίοδο της τουρκοκρατίας από το όνομα του αγά Αχμέτ που όριζε την περιοχή) συναντάμε το αρχοντικό των Νόελ-Μπαϊκερ στο ίδιο σημείο που ο Αχμέτ-αγάς είχε τον πύργο του, στην Αιδηψό της τουρκάλας Χαμπιμπέ Χανούμ και σε κάθε περιοχή της Εύβοιας τα «τσιφλίκια» ως απομεινάρια του περιβόητου κτηματικού της προβλήματος...

Το αρχοντικό Μπαϊκερ στο Προκόπι Ευβοίας

Αρθρογράφος: Ελένη Χουλιάρα, Γ' Γυμνασίου Προκοπίου

Πηγή: «Ο Κηρέας της Εύβοιας, ένας παράδεισος στη γειτονιά των Ελλήνων», Αλέξανδρος Καλέμης

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΑΝΤΟΥΔΙΟΥ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

